

CURRENT REALITIES AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FOOD SECURITY

Veliko P. Petrov, Kaloyan A. Iliev

*Faculty of Artillery, Air Defense and Communication and Information Systems,
National Military University, Shumen, Bulgaria, veliko_pp@abv.bg, kacho_78@abv.bg*

Abstract: *The report aims to acquaint readers with the problem of food security, which arose in the late twentieth century in connection with the awareness of the situation when food overproduction in developed countries is accompanied by great hunger in many third world countries. The main causes of the food problem in the world today include: the demographic situation; the depletion of natural resources for food production; the transformation of the consumption structure; food loss and food waste; biofuels; rising world food prices and crises and conflicts. Food security is considered one of the most serious problems affecting world civilization and countries around the world, in the face of growing modern global threats. One of the important challenges facing countries around the world is a sustainable and stable solution to the food problem of a constantly growing world population and a significant increase in food availability in the long run.*

Keywords: *global food security, pursuing problems*

СЪВРЕМЕННИ РЕАЛНОСТИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ГЛОБАЛНАТА ПРОДОВОЛСТВЕНА СИГУРНОСТ

Велико П. Петров, Калоян А. Илиев

Проблемът с продоволствената сигурност възниква в края на XX век във връзка с осъзнаването на ситуацията, когато свръхпроизводството на храни в развитите страни е придружено от огромен глад в редица страни от третия свят. Продоволственият проблем е може би най-старият от всички проблеми, пред които е изправено човечеството. Стабилното снабдяване с храна за населението остава най-важният компонент на световното развитие. Недостатъчното снабдяване с храна и небалансираното хранене влияят негативно върху средната продължителност на живота на хората, тяхното здраве, физическа работоспособност, устойчивост на болести, адаптиране към съвременните високотехнологични производствени процеси и начин на живот.

Продоволственият проблем откъм неговите социални аспекти, произтича и от нееднаквите възможности да се използват природните ресурси за удовлетворяване потребностите на населението от хранителни продукти. Неговата същност се изразява, от една страна, в гладуването на близо 1,2 млрд. души, съчетано с преяждането на също толкова хора по света, и от друга страна –

във влошаване на качеството на продоволствените продукти. От началото на новия век населението на земята нараства с над 80 млн. души годишно. Възможно ли е да се изхранват всяка година 80 млн. души повече, което означава добивите от зърно да се увеличават с 26 млн. т. годишно или 71 000 т. дневно?

Основните причини за продоволствения проблем в света днес включват:

- демографската ситуация;
- изчерпването на природните ресурси за производство на храни;
- трансформацията на структурата на потреблението;
- загубата на храна и разхищението на храна;
- биогоривата;
- покачването на световните цени на храните;
- кризите и конфликтите.

Глобализацията е обективно развиващ се процес, който засяга всички аспекти на човешкия живот: икономика, екология, култура, комуникации. Всички страни, включително и Република България, участват в процесите на глобализация. Глобализацията има както положителни аспекти (засилване на интеграцията на държави и региони, ускоряване на тяхното развитие и т.н.), така и отрицателни (например доминирането на големите транснационални корпорации на световните пазари, което обаче кара националните производители да се борят за повишаване на конкурентоспособността техните технологии и промишлени стоки).

При тези условия продоволствената сигурност на човек, семейство, регион и отделна държава е тясно свързана с продоволствената сигурност на световната общност, тъй като засяга основните нужди на човечеството в храненето. Липсата на храна провокира обостряне на глобалните социални конфликти, допринася за нарастването на военните сблъсъци, развитието на хуманитарни бедствия.

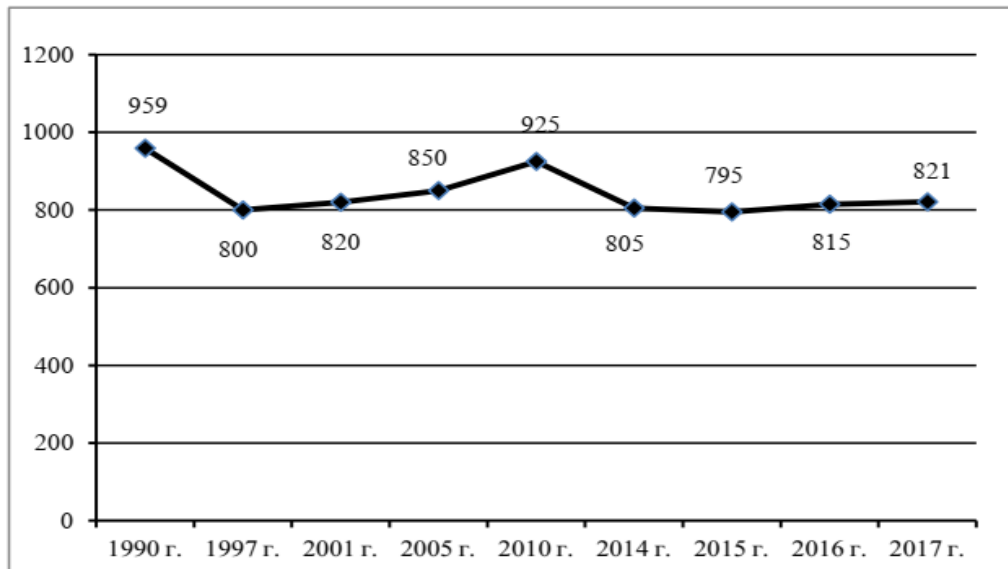
Продоволствената сигурност, разглеждана като способност на държавата да гарантира задоволяването на жизненоважни обществени потребности, има съществено значение и е важно условие за икономическата и социална стабилност на всяка страна. Неоспорим факт, потвърден и от практиката е, че осигуряването на необходимото за населението продоволствие очевидно се явява важен компонент в системата изграждаща общата национална сигурност¹.

Продоволствената сигурност на световната общност изисква колективно създаване на условия за осигуряване на непрекъсната физическа, социална и икономическа достъпност до всички сегменти от населението на естествени, висококачествени основни хранителни продукти, които позволяват на всеки човек да води здравословен, активен, пълноценен начин на живот.

Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO) наблюдава и си партнира с други организации ежегодно изготвят доклад за състоянието на нещата в областта на продоволствената сигурност и храненето в света. През 2018 г. съответният доклад, в изготвянето на който също участваха IFAD, UNICEF (Международен детски фонд за извънредни ситуации на ООН), МПП и СЗО, представи на обществеността задълбочен анализ на основните проблеми при постигането на целта за осигуряване на храна сигурност и подобряване на храненето в контекста на устойчивото развитие на страните за периода до 2030 г.²

1 Саша Грозданова, Някои аспекти на продоволствената сигурност при присъединяването на България към ЕС, http://oldweb.ltu.bg/jmsd/files/articles/13/13-50_S_Grozdanova.pdf

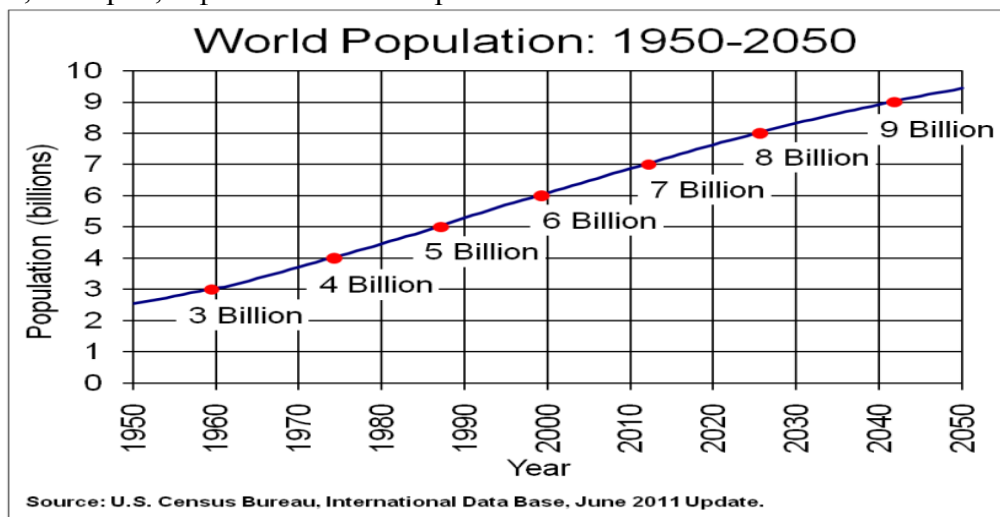
2 Положение дел в области продовольственной безопасности и питания в мире. – <http://www.fao.org/publications/sofi/ru/>

Фиг. 1. Динамика на населението на планетата, изпитващи липса на храна (милиони души).

Според изчисленията на ООН над 0,8 милиарда души, или средно около 12 % от населението на света е било редовно недохранвано през последния четвърт век (фиг.1.). В бъдеще този проблем може да се влоши още повече поради очакваното увеличение на населението. ООН, АТЕС и други международни организации прогнозираят нарастването на населението на света до 2050 г. до 10 милиарда души. В резултат на това при сегашното състояние на нещата в света може да останат до 1 милиард гладни хора. Освен това до 2 милиарда души периодично са несигурни с хранителни продукти поради бедността³.

Човешката популация се е увеличила драматично през последните 200 години и особено през последните 50 години, достигайки 7 милиарда през октомври 2011 г. Според прогнозите на ООН при сегашната скорост на нарастване на човешката популация до 2050 г. населението на Земята ще достигне 9 милиарда души, до 2060 година – 10-11 милиарда, а до 2100 г. населението ще бъде около 27 милиарда. Най-голямо нарастване на населението ще се наблюдава в Африка, Индия, Китай, Нигерия, Афганистан и Австралия⁴.

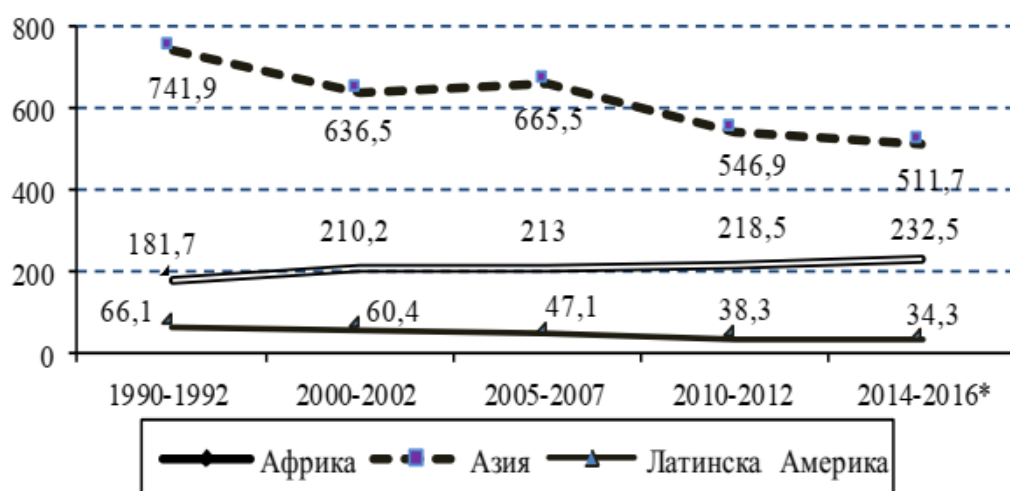

Фиг. 2. Нарастване на човешката популация за периода 1950-2050 г.

³ Food Security Definition and Information. – <http://www.disabled-world.com/fitness/nutrition/foodsecurity>

⁴ Тери Вrabчева, Продоволствената сигурност и безопасност на храните и климатичните промени, https://ncpha.government.bg/uploads/pages/3001/Klimatichni_promeni_i_prodoovolstvena_sigurnost.pdf

Въпреки забавяне темпът на растеж на населението на планетата и очакваното му намаление на световно равнище с 1% годишно, през идните десетилетия, се очаква то да продължи да нараства, предимно в бедните държави.

Фиг. 3. Динамика на недохраненото население в контекста на макро региони (млн. души).

През 2006 г., според ФАО, продоволствената сигурност се е появила в 39 страни по света. Десет години по-късно (в началото на 2015 г.), 55 държави, над 90 % от които са били в Африка, Азия и Близкия изток. Освен това, ако в страните от Азия и Латинска Америка се наблюдава положителна тенденция за намаляване на броя на хората, изпитващи недостиг на храна, то в Африка ситуацията продължава да се влошава с течение на времето (фиг. 2.).

Според Организацията на ООН за прехрана и земеделие (ФАО) се очаква търсенето на храни в световен мащаб да се увеличи със 70 % до 2050 г Световното население от 7 милиарда днес ще достигне 8,5 милиарда през 2030 г и повече от 10 милиарда до 2050 година. Световното производство на храни ще трябва да се увеличи на фона на протичащите глобални промени в климата, на намаляващите природни ресурси, като биоразнообразието, водните ресурси, работната ръка и състоянието и площта на обработваемата земя. Това означава, че светът ще трябва да произвежда повече храна, като същевременно използва по-малко вода, по-малко земя, по-малко енергия, по-малко торове и по-малко пестициди.

Към началото на 2019 г. рисковете от несигурност на храните между 123 изследвани страни, според ФАО, са разпределени по следния начин: над 72 % от страните изпитват недостиг на храна поради климатични фактори и недостиг на вода, а около 28 % страдат от ниска нива на развитие на местното земеделие (таблица 1.).

Таблица 1.

Групиране по държави по рискови фактори при загуба на продоволствена сигурност, 2018г.⁵

Основни фактори	Количество страни	Дял на държавите,%
Природно-климатични условия на производство	46	37,40
Недостиг на вода, суши	27	21,95
Комбинация от природно-климатични условия на производство и недостиг на вода	16	13,01
Нивото на развитие на селското стопанство на страните	34	27,64
Общо	123	100

⁵ The State of Food Security and Nutrition in the World 2018. Building climate resilience for food security and nutrition. Rome, FAO, 2018. – 183 p.

Като цяло проблемите с продоволствената сигурност в различните страни могат да бъдат разделени на три основни групи (таблица 2).

Таблица 2.

Основни ключови проблеми с продоволствената сигурност в страните по света

Ключови проблеми	Основни причини за наличие на проблеми	Типове държави
Необходимостта от премахване на глада	Слабото развитие на селскостопанското производство, бедност и ниски доходи на населението, военните конфликти	Повечето страни в Африка, някои страни в Азия, Близкия изток и Латинска Америка
Недостатъчно ниво на продоволствена сигурност	Недостатъчно развитие и ефективност на селскостопанския сектор на икономиката	Развиващи се страни и някои развити страни, включително страни от бившия СССР
Недостатъчна наличност и безопасност на храните	Наличието на социални, екологични, медицински и социално-културни проблеми	Икономически развити страни от Европа, САЩ и др.

Изследванията показват, че ситуацията в световната хранителна сфера се характеризира със следното:

- поддържане на високо ниво на цените на храните, в резултат на което 2 милиарда от най-бедните хора в света харчат от 50 до 70 % от доходите си за храна;
- ускорен растеж на търсенето на храна в динамично развиващите се региони на Азия;
- увеличаване на площите за засяване на култури, предназначени за производство на биогориво.
- увеличаване на мащаба на глада в света и увеличаване на броя на гладните през последните 5 години с почти 70 милиона души. Целта на Световната среща на високо равнище по храните - да се намали наполовина броя на гладните и недохранените в света - очевидно няма да бъде постигната (табл. 3).

Таблица 3.

Количеството на гладуващите хора в света (според прогнозата на ФАО), милиони души.

Региони	2000 г.	2010 г.	2020 г.	2030 г.	2040 г.	2050 г.
Южна Азия	180	240	300	270	265	240
Източна Азия	360	400	420	310	260	180
Близкия Изток/ Северна Африка	70	40	40	30	25	10
Латинска Америка	70	60	50	30	20	10
Африка	170	160	50	30	25	20
Общо в света	850	900	860	700	580	500

ИЗВОДИ:

1. Продоволствената сигурност се счита за един от най-сериозните проблеми, засягащи световната цивилизация и страните по света, в лицето на нарастващите съвременни глобални заплахи. Едно от важните предизвикателства, пред които са изправени страните по света, е устойчивото и стабилно решение на проблема с храните на постоянно нарастващото световно население и значителното увеличаване на наличността на храни в дългосрочен план.

2. През 21 век гарантирането на продоволствената сигурност е глобален и регионален въпрос за изследване, който ще бъде актуален през следващите десетилетия. Въпреки съществуващите примери за успешно преодоляване на този проблем в европейските държави, много африкански и азиатски държави изпитват недостиг на храна и глад.

3. През 2020 г. пандемията COVID-19 добави към общия брой недохранени в света от 83 на 132 милиона души. Очакваното възстановяване през 2021 г. трябва да доведе до намаляване на броя на хората, страдащи от недохранване, но все още не е до предвидените нива.

4. Разпределението на двата милиарда души, които са изправени пред остри и умерени форми на продоволствена несигурност е както следва: 1,03 милиарда живеят в Азия, 675 милиона в Африка, 205 милиона в Латинска Америка и Карибите, 88 милиона в Северна Америка и Европа и 5,9 милиона в Океания.

References:

1. Доклад о целях в области устойчивого развития. Организация Объединенных Наций, Нью Йорк, 2020
2. Тери Вrabчева, Продоволствената сигурност и безопасност на храните и климатичните промени, https://ncpha.government.bg/uploads/pages/3001/Klimaticхни_promeni_i_prodovolstvena_sigurnost.pdf
3. Тери Вrabчева, Климат и продоволствена сигурност, <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/495520.pdf>
4. Българско списание за Обществено здраве, <https://ncpha.government.bg/bg/menu-public-health-journal-bg/library-bjph>
5. Лидия Велкова, Статия Продоволствена сигурност: проблеми и перспективи. Военен журнал, бр. 1, 2013.
6. Положение дел в области продовольственной безопасности и питания в мире, <http://www.fao.org/publications/sofi/ru/>
7. Food Security Definition and Information, <http://www.disabled-world.com/fitness/nutrition/foodsecurity>
8. The State of Food Security and Nutrition in the World 2018. Building climate resilience for food security and nutrition. Rome, FAO, 2018. 183 p.
9. Саша Грозданова, Някои аспекти на продоволствената сигурност при присъединяването на България към ЕС, http://oldweb.ltu.bg/jmsd/files/articles/13/13-50_S_Grozdanova.pdf
10. ФАО, МФСР, ЮНИСЕФ, ВПП и ВОЗ. 2020 год. Краткий обзор. Положение дел в области продовольственной безопасности и питания в мире – 2020. Преобразование продовольственных систем для обеспечения финансовой доступности здорового питания. Рим, ФАО, <https://doi.org/10.4060/ca9699ru>